

SAVAŞLAR (HARPLER)

1) TRABLUSGARP SAVAŞI (1911): Sömürge isteyen İtalya Osmanlı'nın kuzey Afrika'daki Libya topraklarına saldırdı. Uşi Antlaşması ile Trablusgarp ve 12 Adayı (geçici) aldı.

2) 1. BALKAN SAVAŞI (1912): Osmanlı'ya karşı Yunanistan, Karadağ, Bulgaristan ve Sırbistan toprak almak için saldırdı. Yenilen Osmanlı, Edirne ve Kırklareli'yi kaybetti.

3) 2. BALKAN SAVAŞI (1913): Bulgaristan'a karşı Yunanistan, Karadağ, Sırbistan ve Romanya saldırdı. Osmanlı Edirne ve Kırklareli'yi geri aldı.

4) I. DÜNYA SAVAŞI (1914-1918): İttifak ve İtilaf devletleri arasında oldu. İtilaf bloğu kazandı.

İttifak: Almanya-Avusturya Macaris.-Osmanlı-Bulgaristan (YENİLDİ)

İtilaf: İng.-Fra.-Rusya-İtalya-Sırbistan-Japonya-ABD (KAZANDI)

Osmanlı üç tür cephede savaştı. Sadece Çanakkale C. kazanıldı.

1) Savunma Cepheleri (Müdafaa): Çanakkale, Irak (Kutül Amere), Suriye, Filistin, Yemen.

2) Saldırı Cepheleri (Taarruz): Kafkas ve Kanal (Mısır)

3)Yardım Cepheleri: Galiçya, Makedonya, Romanya

5) KURTULUŞ SAVAŞI (MİLLİ MÜCADELE) (1919-1922): Türk Milleti ülkesini işgal eden İtilaf Devletleri olan İngiltere, Fransa, Yunanistan, İtalya ile Doğu Anadolu'yu almak isteyen Ermenistan ile üç cephede savaştı ve kazandı.

1) Doğu Cephesi: Ermenilere karşı K. KARABEKİR başarılı oldu.

2) Güney Cephesi: Fransız ve Ermenilere karşı Kuvayı Milliye mücadele etti.

3) Batı Cephesi: İngilizlerin desteklediği Yunanlılara karşı düzenli ordumuz sırasıyla dördü savunma biri saldırı beş savaş yaptı.

Savunma: 1. İnönü-2. İnönü-Eskişehir Kütahya(tek yenilgi)-Sakarya

Saldırı: Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşı

6) II. DÜNYA SAVAŞI (1939-1945): Mihver ve Müttefik devletleri arasında oldu. Müttefikler kazandı. ABD atom bombası attı.

Mihver Grubu: Almanya (Hitler), Japonya, İtalya (Mussolini)

Müttefik Grubu: İngiltere, Fransa, sonradan SSCB, ABD. Savaşın sonuna doğru pek çok devlet Mihver grubuna savaş ilan etti, Türkiye gibi ama savaşmadı.

ATEŞKESLER (MÜTAREKELER)

1) MONDROS ATEŞKESİ (30 EKİM 1918): 1. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan ve çok kötü şartlar içeren, yurdumuzu işgale açan bir mütarekedir.

2) MUDANYA ATEŞKESİ (11 EKİM 1922): Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması üzerine İtilaf Devletleri ile imzalanan ve yurdumuzdaki işgalleri sona erdiren bir mütarekedir.

ANTLAŞMALAR

1) UŞİ ANTLAŞMASI (1912): Trablusgarp Savaşı sonunda Osmanlı İtalya arasında imzalandı. Libya ve 12 Ada'yı kaybettik.

2) BREST LİTOVSK ANTLAŞMASI (1918): I.Dünya Savaşı sırasında Osmanlı ile Çarlık Rusya'nın yerini alan Sovyet Rusya arasında yapıldı. Kars, Ardahan ve Batum geri alındı.

3) SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920): Osmanlı ile İtilaf Devletleri arasında yapılmış ve Osmanlı toprakları paylaşılmıştır. Milli Mücadele kazanılınca uygulanmadı. Çok kötü bir antlaşma.

4) GÜMRÜ ANTLAŞMASI (3 ARALIK 1920): TBMM ile Ermenistan arasında yapıldı. TBMM'nin ilk diplomatik başarısıdır.

5) MOSKOVA ANTLAŞMASI (16 MART 1921): TBMM ile Sovyet Rusya arasında yapıldı. Batum'u kaybettik.

6) KARS ANTLAŞMASI (13 EKİM 1921): TBMM ile Kafkas Cumhuriyetleri (Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan) arasında yapıldı.

7) ANKARA ANTLAŞMASI (20 EKİM 1921): TBMM ile Fransa arasında yapıldı. Fransa işgallerden vazgeçti.

8) LOZAN ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923): TBMM Hükümeti, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya, Japonya doğrudan katılmıştır. Sovyet Rusya ve Bulgaristan, Boğazlar için bulundu. Hatay, Suriye'de kalacak, Boğazlar Komisyonu kurulacak gibi olumsuz maddeleri olmasına rağmen bağımsız Türkiye'nin sınırları çizilmiş ve resmen tanınmıştır.

9) ANKARA ANTLAŞMASI (5 HAZİRAN 1926): Türkiye ile İngiltere arasında imzalandı. Musul Irak'a bırakıldı.

10) ANKARA ANTLAŞMASI (10 HAZİRAN 1930): Türkiye ile Yunanistan arasında yapıldı. Ülkemizdeki Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler yer değiştirdi, mübadele edildi. Etabli (yerleşik) meselesi çözüldü.

11) BALKAN ANTANTI 1934: Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya, Romanya arasında yapıldı. Batı sınırlarımız için.

12) MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ 1936: Türkiye, İng, Fra, Sovyet Rusya, Japonya, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya arasında yapıldı. İtalya sonradan katıldı. Lozan ile kurulan Boğazlar Komisyonu kaldırıldı. Türkiye, boğazlarda tam hakimiyet, egemenlik, denetim, kontrol sağladı.

13) SADABAT PAKTI 1937: Türkiye, Irak, Afganistan, İran arasında yapıldı. Doğu sınırlarımız için

KANUNLAR (YASALAR)

- 1) **KANUN-İ ESASİ 1876:** Osmanlı anayasasıdır. Meclis-i Mebusan tarafından kabul edilmiş ve meşrutiyet yönetimi başlamıştır.
- 2) **MECELLE 1876:** Osmanlı dönemi medeni kanun da içinde yer aldığı genel kanunlar.
- 3) **TEHCİR (SEVK VE İSKÂN) KANUNU 1915:** Osmanlı I. Dünya Savaşı Kafkas Cephesinde Ruslar ile işbirliği yapan Ermenileri zorunlu olarak o sırada Osmanlı toprakları içinde bulunan Suriye, Kuzey Irak ve Lübnan'a göç ettirdiği yasadır.
- 4) **HIYANET-İ VATANİYE KANUNU 1920:** TBMM'ye karşı çıkan ayaklanmaları bastırmak için çıkarılmış yasadır.
- 5) **TEŞKİLAT-I ESASİYE 1921:** TBMM tarafından çıkarılan ilk anayasa. Kuvvetler birliği esas alınmıştır.
- 6) **TEVHİDİ TEDRİSAT KANUNU (3 MART 1924):** Eğitim öğretimin birliği sağlayan, tüm okulları Maarif Vekaletine (MEB) bağlayan yasadır.
- 7) **TAKRİR-İ SÜKUN KANUNU 1925:** Musul Meselesi sırasından Doğu Anadolu'da çıkarılan Şeyh Sait İsyanına karşı çıkarılmıştır.
- 8) **ŞAPKA VE KILIK KIYAFET KANUNU (25 KASIM 1925):** Modern, çağdaş batı (Avrupa) giysilerinin kullanılması için çıkarıldı.
- 9) **TÜRK MEDENİ KANUNU: (17 ŞUBAT 1926):** Evlenme, boşanma, miras, kadınların çalışmaları ile ilgili yasadır.
- 10) **KABOTAJ KANUNU (1 TEMMUZ 1926):** Türk kara sularında gemi işletme hakkının Türk gemilerine ait olduğu ile ilgilidir.
- 11) **SOYADI KANUNU (21 HAZİRAN 1934):** Askerlik, miras, tapu, eğitim gibi işlerde karışıklığı önlemek için çıkarılan yasadır.

KAVRAMLAR-KELİMELETERİMLER

EĞİTİM İLE İLGİLİ: Maarif (eğitim işleri), Maarif Kongresi (1921 Temmuzunda eğitim işleri için Ankara 'da toplanmıştır)
muallim (öğretmen), **irfan** (bilgi, kültür), **irfan ordusu** (öğretmen), **harf inkılabı** (değişikliği), **Millet Mektepleri** (yeni harfleri 16-45 yaş grubuna öğretmek için kurulmuştur), **Maarif Nazırı** (Milli Eğitim Bakanı), **Maarif Nezareti** (MEB), **mektep** (okul), **tedrisat** (ders), **medrese** (Osmanlıdaki yüksek okul), **Köy Enstitüleri** (1940 da kurulmuş köye gidecek öğretmenlere çiftçilik eğitimi de veren kurum), **Darül Fünun** (Fenler evi, Osmanlı üniversitesi)

SAĞLIKLA İLGİLİ: Sıhhiye (sağlık ekibi), sıhhat (sağlık), hekim (doktor), Hıfzısıhha Enstitüsü (Sağlığı Koruma Kurumu), dispanser (kısa süreli tedavi yeri), **Senatoryum** (Uzun süreli tedavi yeri.)

HUKUK İLE İLGİLİ: Yasa (kanun), yasama (kanun yapmak), yürütme (kanunları uygulamak), yargı (mahkeme işleri), **İstiklal Mahkemeleri** (TBMM'ye bağlı çalışan seyyar (gezici) geniş yetkileri olan mahkemeler. Ör: İsyanlara karşı yargılama yapmıştır.)

EKONOMİ İLE İLGİLİ: İktisat (ekonomi), maliye (para işleri), bütçe (gelir – gider durumu), **tekalif** (vergi), **kapitülasyon** (yabancı devletlere ayrıcalık), **dış borç** (yabancı devletlere olan borç) **Düyun-u Umumiye** (Osmanlı'daki dış borçlar ile ilgili kurum), **öşür** (aşar, Osmanlı'da onda bir oranındaki tarım ürünü vergisi), **İktisat Kongresi** (1923'te İzmir'de yapılan ekonomi ile ilgili toplantı), **ziraat** (tarım), **ithalat** (dış alımlar), **ihracat** (dış satımlar), **ticaret** (alış-veriş), **dış ticaret** (yabancı devletlerle olan ticaret) **Devletçilik** (Ekonomide devletin fabrika kurması esaslı ile)

BAĞIMSIZLIK İLE İLGİLİ: Hürriyet, özgürlük, istiklal, manda ve himayeye karşı, **egemen** (sözünü dinleten), **otorite sahibi** (kontrol sağlayan),

MİLLİ EGEMENLİK İLE İLGİLİ: Ulusal hakimiyet, milli irade, milletin kararı, **referandum** (halkoylaması), seçim, meclis, **fırka** (parti), demokrasi, cumhuriyet, çok partili hayat, seçme seçilme hakkı, oy kullanmak.

DEVLET TANIMLAMALARI

SOSYAL DEVLET: Fakire, yoksula, muhtaca yardım eden devlettir. Ör: Sağlık hizmetleri tüm vatandaşlar içindir. İhtiyacı olan öğrencilere kredi ve burs vermesi.

HUKUK DEVLETİ: Yasalara, kanunlara göre çalışmalar yapan, anayasaya bağlı devlet.

ULUSAL DEVLET: Tek bir millete dayalı devlet. Milli devlet.

LAİK DEVLET: Din ile devlet işlerinin birbirinden ayrıldığı ve vatandaşlara inanç özgürlüğü tanıyan devlettir.

DEMOKRATİK DEVLET: Yöneticilerin seçimle, halkın oylarıyla belirlendiği devlet.

TEOKRATİK DEVLET: Din kurallarının yönetimde etkili olduğu devlettir. Şerri Devlet.

MONARŞİK DEVLET: Tek kişinin saltanat şeklinde yönetime geçtiği devlet.

NOT: **LEHİNE** = Yararına = Olumlu = Avantaj

ALEYHİNE = Zararına = Olumsuz = Dezavantaj